

Kämmen-elintarvikejakelussa käyvien elämäntilanteen selvittäminen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagoginen aikuis- ja
perhetyö
Opinnäytetyö AMK
2017
Maiju Saarinen & Sanni Mähönen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

MÄHÖNEN SANNI
SAARINEN MAIJU:

Kämmen-elintarvikejakelussa
käyvien elämäntilanteen
selvittäminen

Sosiaalipedagogisen aikuis- ja perhetyön suuntautumisen opinnäytetyö

37 sivua, 2 liitesivua

Syksy 2017

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyömme aineistonkeruu toteutui puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, ja aineiston analysoinnissa sovelsimme määrällistä tutkimusotetta. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli selvittää Jyränkölän Settlementin vapaaehtoistoiminnan Kämmen-elintarvikejakelussa käyvien ihmisten elämäntilannetta ja erilaisten kävijöiden määriä sekä syitä elintarvikejakelussa käymiseen. Toimeksiantajamme oli Jyränkölän Settlementti yhteistyössä Heinolan kaupungin sosiaalitoimen kanssa.

Kyselyn tuloksista selvisi, että enemmistö kyselyyn osallistuneista kävijöistä oli keskenään samankaltaisessa elämäntilanteessa, vaikka omat kuvaukset Kämmenessä käymisen syistä vaihtelivatkin. Suurin osa kyselyyn osallistuneista oli keski-ikäisiä tai keski-ikänsä ylittäneitä työttömiä tai eläkeläisiä, joilla elintarvikeavun tarve oli viikoittaista. Yli puolelle kyselyyn vastanneista ei myönnetty toimeentulotukea, ja useampi kuin joka toinen oli yksinasuvia.

Opinnäytetyömme teorian kokosimme seuraavista aihealueista: elintarvikejakelu, ruokajono, elintarvikeapu, huono-osaisuus, sosiaaliturva ja hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikka.

Asiasanat: elintarvikejakelu, ruokajono, elintarvikeapu

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

MÄHÖNEN SANNA
SAARINEN MAIJU:

Analysis of the life
situation of visitors of
Kämmen food assistance

Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for work with adults

37 pages, 2 pages of appendices

Autumn 2017

ABSTRACT

The data was collected with a semi-structured questionnaire. The material was analyzed by adapting quantitative research. The purpose of this thesis was to find out the visitors' life situation, the amount of the visitors and their visiting reasons in Kämmen food assistance. The commissionaire was Jyränkölä Settlement in co-operation with the social function of the Heinola city.

The theory was assembled on the following themes: food assistance, breadline, food aid, deprivation, social security and social policy in welfare state.

Our study method was survey conducted with the help of a questionnaire. The main results were that the majority of the visitors were in a similar life situation and most of them were pensioners or unemployed. The visitors' need of help was weekly and most of them did not get income support. More than every other lived alone.

Key words: food assistance, breadline, food aid

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
3	ELINTARVIKEJAKELU	3
3.1	Elintarvikeapu	3
3.2	Ruokajonot	3
3.3	Vapaaehtoistyö elintarvikeavussa	4
3.4	Elintarvikeapu Heinolassa	5
3.5	Aikaisempi tutkimusaineisto	6
4	HUONO-OSAISUUS HYVINVOINTIVALTIOSSA	8
4.1	Hyvinvointivaltion sosiaaliturva	8
4.2	Elintarvikeapu ja sosiaaliturva	9
4.3	Köyhyys	11
5	TAVOITE JA TARKOITUS	14
6	TOTEUTUS	15
6.1	Opinnäytetyön toteutus	15
6.2	Tiedonhaku	16
6.3	Opinnäytetyöprosessin eteneminen	16
6.4	Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä	17
6.5	Aineiston analyysi	19
7	TULOKSET	21
7.1	Vastaajien osuus kokonaiskävijämäärästä	21
7.2	Tulosten esittäminen	21
7.3	Vastaajien taustatiedot	22
7.4	Kuukausittaiset käynnit Kämmenessä	24
7.5	Vastaajien toimeentulotuen saaminen	24
7.6	Vastaajien omat kuvaukset Kämmenessä käynnin syistä	25
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
9	POHDINTA	30
9.1	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	30
9.2	Sosiaalityö ja elintarvikeapu	31

10 YHTEENVETO	33
LÄHTEET	34
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Suomessa elintarvikeapu yhdistetään usein huono-osaisuuteen ja pitkiin leipäjonoihin, minkä lisäksi se viittaa vahvasti myös hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoistyöhön. Elintarvikeapua on Suomessa tarjolla laajalti, ja sen voidaan nähdä kasvaneen vuosien saatossa useista eri syistä, joita käsittelemme tarkemmin tulevissa kappaleissa.

Elintarvikeapu on alun perin hätäapua, joka on vain osa ihmisten auttamista. Olisi kuitenkin aiheellista selvittää avuntarpeiden perimmäisiä syitä aineellisen avun lisäksi ja saada ihmiset hakeutumaan heille kuuluvien palveluiden piiriin. Elintarvikeapua jakavat toimijat saattavatkin olla kiinnostuneita tarjoamaan myös muuta apua, josta hyvänä esimerkkinä on vuonna 2009 Helsingissä alkanut lähityö. Sen tarkoituksena oli jalkautua ruokajonoihin kertomaan ihmisille heille kuuluvista erilaisista avun ja sosiaaliturvan muodoista sosiaalityöntekijöiden- ja ohjaajien toimesta. (Eskelinen, Kainulainen, Laine, Ohisalo & Saari 2014, 60.)

Huono-osaisuus ja eriarvoisuus eivät vähene tai poistu elintarvikeavulla, vaan se vaatii laajempia toimia julkiselta vallalta. Kun kuitenkin ruokajonot ovat jääneet pysyväksi avun muodoksi, tulisi myös ottaa huomioon niiden mahdollinen kehittäminen paremmaksi kokonaisuudeksi tulevaisuudessa. (Eskelinen ym. 2014, 60.)

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Teimme opinnäytetyön yhteistyössä Jyränkölän Setlementin ja Heinolan kaupungin sosiaalitoimen kanssa. Virallinen toimeksiantajamme on Jyränkölän Setlementti, mutta lisäksi opinnäytetyön tuloksista hyötyy Heinolan kaupungin sosiaalitoimi, jolle ne myös toimitetaan.

Jyränkölän Setlementti on perustettu vuonna 1944. Jyränkölän Setlementin toimintamuotoja ovat erilaiset koulutukset Jyränkölän kansalaisopistossa, palveluasuminen, vapaaehtois- ja maahanmuuttajatyö, kehittämisprojektit sekä ravintolapalvelut. (Jyränkölän Setlementti 2017.)

Jyränkölän Setlementin vapaaehtoistyötä johtaa Teija Naakka, joka on koulutustaustaltaan sosionomi. Vapaaehtoistoimintaan sisältyy Kämmentoiminnan järjestämä elintarvikejakelu Heinolassa. Toiminta pyörii lahjoitusten avulla, joilla jakeluun päätyvä ruoka hankitaan. Kämmentoiminnan on perustanut Mirjam Iiskola, jonka toimesta vähävaraisille kohdistettu elintarvikejakelu alkoi vuonna 1992. Elintarvikejakelu toimii ympärivuotisesti joka torstai, ja sitä hyödyntää noin 150-220 kävijää. Kämmentoimintaan osallistuu noin 20 vapaaehtoistyöntekijää. (Jyränkölän Setlementti 2017.)

Opinnäytetyömme aihe syntyi toimeksiantajamme tarpeesta. Lähtökohtana oli laaja skaala erilaisia ajatuksia ja kysymyksiä, joita toimeksiantajamme toi ilmi keskustelussamme. Aihe tarkentui sen mukaan, minkälaiset resurssit meillä oli käytettävissämme ja minkälaista aineistoa pystyimme selvittämään kyselylomakkeen avulla. Tulosten oli määrä palvella niin Jyränkölän Setlementin vapaaehtoistoiminnan koordinoimista kuin myös Heinolan kaupungin sosiaalitoimea. Tutkimuskysymyksiksemme muotoutuivat: Minkälainen elämäntilanne elintarvikejakelussa käyvillä ihmisillä on, minkälaisiin eri elämäntilanteisiin kävijät jakautuvat ja kuinka paljon edustajia eri jakaumissa on sekä miksi he käyvät elintarvikejakelussa?

3 ELINTARVIKEJAKELU

3.1 Elintarvikeapu

Elintarvikeapu, josta käytetään myös nimitystä ruoka-apu, tarkoittaa ruokakuponkeina tai elintarvikkeina jaettavaa avustusta henkilöille, joiden tulot eivät riitä ravinnon hankkimiseen. Tällöin vastuu hyvinvoinnin lisäämisestä on kolmannella sektorilla ja kirkoilla julkisen sektorin sijasta. (Eskelinen ym. 2014, 5-6.) Sillä pyritään ehkäisemään nälkää joko hätätilanteissa tai lieventämään pitkäaikaista nälässä elämistä (Reilly 2009, 7). Avustuksessa jaettavat elintarvikkeet ovat usein kaupoista saatavaa lahjoitusruokaa tai Euroopan Unionin elintarvikeapua, jota on jaettu Suomessa vuodesta 1995 (Eskelinen ym. 2014, 6-7).

Elintarvikejakelua ylläpitävät evankelis-luterilaiset seurakunnat sekä kolmannen sektorin eri toimijat (Eskelinen ym. 2014, 6). Kolmas sektori tarkoittaa järjestöjä ja toimintamuotoja, joilla ei ole tavoitteena kerätä voittoa. Ne ovat kansalaisjärjestöjä, ja niissä toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. (Möttönen 2009, 61-62.) Elintarvikeapua tarjoaa ainakin 400 eri toimijaa ympäri Suomea (Ohisalo 2017, 33).

Elintarvikeavun jaossa vapaaehtoistyöntekijöillä on usein suuri rooli, ja vapaaehtoistoimintaa voidaankin pitää elintarvikejakelun mahdollistajana (Juurikkala 2012, 13).

3.2 Ruokajonot

Ruokajonot arkipäiväistyivät 1990-luvun laman tienoilla (Eriksson 2015, 246). Ruokajonoista tuli pysyviä, eivätkä ne jääneet tilapäisiksi laman aiheuttamiksi ilmiöiksi. Ruokajonojen voidaan nähdä kuvastavan suomalaisten epätasa-arvoa. (Laihiala, Ohisalo & Saari 2015, 435.)

Hännisen, Karjalaisen, Lehtelän ja Silvastin (2008, 11) mukaan puhutaan vuosittain jopa kymmenistä tuhansista suomalaisista, jotka turvautuvat elintarvikeapuun. Näitä ihmisiä ei voi jakaa tiettyihin luokkiin, eivätkä he ole yhtenäinen ihmisryhmä, mutta yhteisenä tekijänä heillä on lähes aina

rahan riittämättömyys. Tällaiseen tilanteeseen voi johtaa esimerkiksi se, että muut arjen kulut, kuten velat, sairaudesta aiheutuvat menot, tai yllättävät, esimerkiksi onnettomuudesta johtuvat menot, ovat niin suuret, että ruokakuluista karsitaan ensimmäisenä. Myös esimerkiksi tukien tai korvausten myöhässä saaminen voi vaikuttaa rahatilanteeseen merkittävästi. (Hänninen, Karjalainen, Lehtelä & Silvasti 2008, 11.)

Ruokajono-käsitteeseen saatetaan liittää suoraviivaisesti nälkä, ja usein nämä kaksi käsitettä asetetaan rinnakkain. Voidaan kuitenkin sanoa, että näkökulma, jonka mukaan ruokajonoissa käyvät mielletään nälkiintyneiksi, on turhan mustavalkoinen. Ruokajonossa käyminen voi perustua myös ennakointiin. Mikäli ihminen kokee taloudellisesti turvattomuuden tunnetta, voi olla, että elintarvikeapuun turvautuminen tehdään ikään kuin ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. (Hänninen ym. 2008, 12.)

Ruokajonoissa kävijöitä ei voida siis määritellä tietyn tulotason perusteella, sillä syitä ilmaisten elintarvikkeiden hakemiseen voi olla monia. (Hänninen ym. 2008, 11.) Vuonna 2015 julkaistun Itä-Suomen yliopiston tutkimuksen perusteella ruokajonossa käyvien joukossa on niin eläkeläisiä, työttömiä, työssäkäyviä kuin korkeakoulututkinnon käyneitäkin (Laihiala ym. 2015, 442). Vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen voi päätyä useiden eri tekijöiden johdosta, kuten erilaisten ennustamattomien seikkojen vuoksi. (Hänninen ym. 2008, 11.)

3.3 Vapaaehtoistyö elintarvikeavussa

Elintarvikeavun kentällä yksi isoista rooleista on vapaaehtoistyöllä. Eskelisen ym. (2014, 19) tutkimuksessa Suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuudesta elintarvikeapua tarjoavista paikoista 35% toimi pelkästään vapaaehtoistyöntekijöiden panoksella, ja kaikissa elintarvikeapua tarjoavissa toimipisteissä 79% työntekijöistä oli vapaaehtoistyöntekijöitä.

Vapaaehtoistyöntekijät saattavat tehdä työtänsä sen väistämättömästä tarpeesta johtuen. He ovat tietoisia siitä, kuinka kallisarvoista heidän toimintansa on. Monet vapaaehtoistyöntekijät haluaisivat kuitenkin saada myös viranomaiset huomioimaan vähävaraisten tilanteen ja ovat myös vedonneet siihen, että sosiaalipolitiikka ei lykkäisi taakkaa heidän vastuulleen, minkä voidaan sanoa olevan myös hyvin kyseenalaista hyvinvointivaltiossa. (Hänninen ym. 2008, 18.) Vapaaehtoistyöntekijöiden joukossa on kuitenkin usein eläkkeellä olevia henkilöitä, joille toiminta tuo mielekästä sisältöä elämään (Juurikkala 2012, 13).

Usein elintarvikejakelussa vapaaehtoistyötä tekevien joukossa on entisiä avuntarvitsijoita. Ei ole tavatonta, että itse ruokajonossa seisseistä henkilöistä tulee elintarvikeavun jakajia, sillä heillä on omakohtaista kokemusta avun tarvitsijoiden haastavasta tilanteesta. Tähän ilmiöön voi johtaa esimerkiksi ajatus vastavuoroisuudesta tai hyödyllisyyden tunteen kokemisesta. (Juurikkala 2012, 13.)

3.4 Elintarvikeapu Heinolassa

Heinolassa elintarvikeapua tarjoaa useampi eri toimija: ViaDia Heinola ry järjestää kuukausittain joko valmiiksi hankituista tai lahjoituksena saaduista elintarvikkeista keittolounaan, ja tilaisuudesta on myös mahdollista saada mukaan ruokakassi. Sama toimija järjestää myös EU-ruokajakeluita. (ViaDia Heinola ry 2017.) Lisäksi useat seurakunnat jakavat EU:n ruoka-apua. Päijät-Hämeen tukiapuyhdistys ry tarjoaa myös elintarvikeapua, mutta ei jaa ruokaa täysin ilmaiseksi, vaan perii kolmen euron arvoisen maksun ruokakassista. Heinolan kaupunki on mahdollistanut myös kouluista jääneen ylijäämäruuan jakamisen ilmaiseksi huono-osaisille kaupunkilaisille, mikä tällä hetkellä on kuitenkin lakkautettuna tilojen puutteen vuoksi (Kivijärvi 2017). Opinnäytetyömme kohteena oleva Kämmen-toiminta on yksi näistä elintarvikeavun tarjoajista Heinolassa.

3.5 Aikaisempi tutkimusaineisto

Elintarvikeapuun ja huono-osaisuuteen liittyviä tutkimuksia löytyy suhteellisen paljon, vaikka usein kaikkein huono-osaisimpia onkin vaikea tavoittaa ja näin ollen tutkimusaineistot voivat olla vajavaisia. (Laihiala ym. 2015, 438.) Käytimme aikaisempaa tutkimusaineistoa opinnäytetyömme tietoperustassa.

Ohisalon ja Saaren (2014, 10) tutkimus "Kuka seisoo leipäjonossa?" herättelee keskustelua elintarvikeapua käyttävien ihmisten paremmasta auttamisesta, kuin mitä se tällä hetkellä on. Raportti kertoo syitä, miksi elintarvikeapuun päädytään, sekä kuvataan, minkälaisia hyvinvointivajeita apua tarvitsevilla on. Aineisto on kerätty elintarvikeapua jakavilta tahoilta sekä tutkimukseen osallistuneiden vastauksista.

Siiki (2015, 129-131) kirjoittaa artikkelissaan "Myllypuron ruokajono – esimerkki hyvinvointiköyhyydestä" teoksessa Toisten pankki, millaista ruokajonossa käyvien köyhyys on ja miten elintarvikeapu auttaa siinä selviytymisessä. Artikkelin aineisto perustuu tutkimukseen Myllypuron ruokajonosta, jossa Siiki työskenteli sosiaalityöntekijänä ja kirjoitti kenttämuistiinpanoja vuosina 2001-2003.

Eskelinen ym. (2014, 5-6) tutkimus "Suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuus" tutkii sitä, kuinka elintarvikeavun kenttä on organisoitu ja miltä se näyttää. Aineistona käytettiin eri paikkakunnalla tehtyjä haastatteluja ja sieltä otettuja valokuvia elintarvikeavun toimipaikoista, sekä Webropol-verkkolomaketta.

Ohisalo (2017, 7) tutkii väitöskirjassaan "Murusia hyvinvointivaltion pohjalla" elintarvikejakelua, joka perustuu hyväntekeväisyyteen sekä sitä, kuinka elintarvikejakelussa käyvät ihmiset kokevat hyvinvointinsa ja huono-osaisuutensa. Tutkimus koostuu neljästä eri tutkimusartikkelista, joiden aineisto on kerätty 36:sta eri elintarvikejakelun toimipisteestä. Lisäksi sama kysely toteutettiin Vilnassa ja Ateenassa, ja kaikkia näitä tuloksia vertailtiin Kelan tekemien saman sisältöisien kyselyiden, puhelinhaastatteluiden sekä kahdeksan eri kaupungin

terveysneuvopisteissä käyvien suonensisäisten huumeidenkäyttäjien vastauksiin.

Juurikkalan (2012, 3) "Tutkimus Operaatio ruokakassin jakamasta ruoka-avusta" selvittää tapaustutkimuksen avulla erään elintarvikeapua jakavan organisaation toimintatapoja sekä sitä, kuinka apu vastaa sen tarvetta.

Hakkarainen (2012, 84-86) käytti aineistonaan tutkimuksessa "Ettei tarvitsi roikkua milloin milläkin luukulla kerjäämässä" 18:a elämäntarinaa, joiden avulla hän käsittelee huono-osaisuutta kokemuksellisenä ilmiönä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda huono-osaisten oma ääni kuuluviin sekä selvittää, millaisia kokemuksia heillä on tarvehankintaisesta sosiaaliturvasta.

4 HUONO-OSAISUUS HYVINVOINTIVALTIOSSA

4.1 Hyvinvointivaltion sosiaaliturva

Suomea markkinoidaan pohjoismaisena hyvinvointiyhteiskuntana (Hänninen 2008, 209). Suomalainen hyvinvointivaltio on muuttunut eri tavoin vuosien saatossa. Suomen on voitu aina katsoa vastaavan hyvinvointivaltion vaatimuksiin, mutta sen on täytynyt muun muassa tyypistää joistakin rakenteistaan. Vaikka politiikassa on pitkään käsitelty työtä ja kasvua, ei huono-osaisuudesta ole päästy eroon, ja sosiaaliturva sekä kolmannen sektorin toiminta ovat nousseet tärkeiksi hyvinvoinnin ylläpitäjiksi. Sosiaaliturvakaan ei pelasta kaikilta haasteilta; vaikka se takaa perus- ja ansioturvan, se ei auta todellisten ongelmien ratkomisessa, vaan voi ajaa niin sanottuun sosiaaliturvariippuvuuteen. (Ohisalo 2017, 16-18.)

Suomalainen hyvinvointivaltio on murrosvaiheessa ja yhteiskuntapolitiikassa on vahva uudistamiseen tähtäävä suunta, vaikka taloudellisen kestävyuden politiikan läsnäolo on ollut vahva 2010-luvun ajan. Leikkaukset ja uudistukset rakentavat nykyaikaista hyvinvointivaltiota, joka jatkaa muotoutumistaan ainakin seuraavan kymmenen vuoden ajan, mikä tarkoittaa pitkää niukkuuden kautta. (Saari 2017, 67.)

Uudistusten, muutosten ja leikkausten ohella on kiinnitetty huomiota sosiaaliseen hyvinvointiin. Esimerkiksi eriarvoisuus, elämänlaatu ja huono-osaisuus ovat puheenaiheita, joita pidetään usein esillä mutta joihin on politiikassa haastavaa vaikuttaa ja jotka ovat riippuvaisia julkisesta taloudesta. Julkisen talouden ylläpitämiseen kohdistuvat päätökset ja toimenpiteet määrittelevät sen, kuinka vakaa hyvinvointivaltion perusta on. (Saari 2017, 67-68.)

Sosiaaliturvan yhteyden väestöön voi nähdä positiivisena tai negatiivisena. Sosiaaliturvaa voidaan arvostella siitä syntyvistä sosiaaliturvariippuvuuksista, mutta muun muassa akateemikot ja poliitikot

pitävät sosiaaliturvaa markkinariippuvuuden vähentäjänä. (Saari 2017, 69.) Sosiaaliturvariippuvuudella tarkoitetaan etuuksien varassa elämistä, ilman että perimmäisiin ongelmiin - kuten työn saantiin - keskitytään, jolloin ihminen ajautuu toimeettomuuteen (Ohisalo 2017, 17). Markkinariippuvuus tarkoittaa riippuvuutta asunto-, työ- ja pääomamarkkinoista (Saari 2017, 70).

Suomalaisten sosiaaliturvariippuvuutta on kritisoitu niin poliitikkojen kuin kansalaistenkin aloitteista. Suomessa elää ihmisiä, jotka saattavat työskentelyn sijasta valita sosiaalietuuksilla elämisen. Tämä nähdään perusteettomana turvautumisena palveluihin ja tulonsiirtoihin. Sosiaaliturvaetuuksilla tahdonalaisesti elävät kansalaiset hyödyntävät sosiaaliturvaa, mutta eivät osallistu työntekoon suomalaisen hyvinvointivaltion hyväksi. (Saari 2017, 14.)

4.2 Elintarvikeapu ja sosiaaliturva

Julkinen valta on nimennyt elintarvikeavun kansalaistoiminnaksi, joka ei sisälly suomalaiseen sosiaaliturvaan, vaikka kunnat ovat tahtoessaan voineet lähteä tukemaan toimintaa. Elintarvikeapu ei ole ollut esillä eduskunnassa lukuun ottamatta satunnaisia aloitteita. Tuorein yhteys aiheeseen on vuodelta 2015 kansanedustajien reagointi ekologisen näkökulman kannalta, josta syntyi lakialoite, joka velvoittaisi elintarvikeliikkeet jakamaan ylijäämäruokaa. (Ohisalo 2017, 34.)

Elintarvikeapuun liittyvää uutisointia on ollut paljon niin internetissä, lehdissä sekä radio- ja tv-ohjelmissa, mutta niissä on huomattavan vähän poliitikkojen kommentteja aiheesta. Elintarvikeapua ei ole tunnustettu sosiaalipoliittiseksi ongelmaksi yhteiskunnassamme, ja 2010-luvulla siitä käytävä keskustelu on melko vaitonaista. Onkin hyvä pohtia, onko ruokajonot hyväksytyt ja ovatko ne vakiintuneet osaksi hyvinvointivaltiota, eikä niiden perimmäisiin sosiaalipoliittisiin ongelmiin haluta tarttua? Asuntopolitiikan ongelmat, tulojen ja menojen kohtaamattomuus sekä perusturvan taso ovat esimerkiksi asioita, joihin tulisi puuttua. (Ohisalo & Saari 2014, 21-22.)

Vaikka elintarvikeapu ei ole ollut sosiaalipolitiikassa esillä, on nykyisen hallituksen toteuttaman perustulokokeilun tavoitteena selvittää, voisiko sosiaaliturvaa ja sosiaalipalveluita kehittää asiakaslähtöisemmiksi. Perustulokokeilu toteutetaan vuosina 2017-2018. Perustulokokeilu pyrkii selvittämään muun muassa sitä, pystytäänkö vähentämään tilanteita, joissa työttömän ei kannata ottaa työtä vastaan, koska se ei kasvattaisi hänen tulojaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.) Kelan toteuttama perustulokokeilu pyrkiiin kehittämään sosiaaliturvaa osallistavammaksi ja yksinkertaistamaan etuusjärjestelmää. Perustulo on sosiaaliturvan muoto, jossa jokaiselle suomalaiselle maksetaan toimeentuloa varten toistuvasti ja ehdoitta rahaa. Perustulon tehtävänä on myös muun muassa poistaa työtä, mitä tukien hakeminen aiheuttaa. (Kela 2017.)

Ihmisen perusturvaksi lasketaan työmarkkinatuki, työttömän peruspäiväraha, kansaneläke, isyys-, äitiys- ja vanhempainraha, sairauspäiväraha sekä kotihoidontuki. Perusturvaetuuksiin voidaan lisäksi laskea mukaan myös asumis- ja opintotuki sekä toimeentulotuki. Perusturvan varassa elävillä ihmisillä on pienet tulot, joilla he yrittävät pärjätä. Asiakkaita jää kuitenkin näiden etuuksien ulkopuolelle silloin, kun haettavan etuuden kriteerit eivät täyty tai ne täyttyvät osittain, tai siksi, etteivät he osaa tai ole kykeneviä jostain syystä hakemaan tilanteeseensa oikeanlaista palvelua tai etuutta. (Ohisalo & Saari 2014, 43-44.)

Hakkarainen (2012, 95) kuvaa tutkimuksessaan Tarveharkintainen sosiaaliturva köyhyysaiheisissa elämäntarinoissa sitä, kuinka epäoikeudenmukaisuuden kokemukset syntyvät, kun viranomaiset eivät tue riittävästi tuen hakemisessa tai ylipäättään järjestelmässä ei oteta huomioon, ettei jokainen osaa hakea etuuksia oikein. Lisäksi Hakkaraisen tutkimuksessa nousi esille, ettei etuuksien hakeminen välttämättä onnistu sairauden vuoksi, ja pienetkin virheet hakemuksessa voivat vaikuttaa päätökseen. (Hakkarainen 2012, 95.)

Avun hakija voi yleensä saada helpotusta tilanteeseensa epävirallisilta tahoilta tai kirkon diakoniatyöstä, mikäli sitä ei saada julkiselta sektorilta. Myös sosiaalitoimesta saatetaan usein ohjata asiakkaita esimerkiksi

elintarvikejakeluihin. Henkilöistä, jotka jäävät syystä tai toisesta avun ulkopuolelle, voidaan kutsua väliinputoajiksi. (Ohisalo & Saari 2014, 44-45.)

Avun hakeminen saatetaan jättää tekemättä lisäksi myös siksi, että sitä tarvitseva voi kokea tuen hakemisen leimaavaksi (Ohisalo & Saari 2014, 45). Tuen hakeminen ja sen saaminen voidaan kokea nöyryyttävänä, koska asiakas joutuu selvittämään yksityisasiotaan tarkasti - esimerkiksi toimeentulohakemuksissa - viranomaisille, tai siksi, että hän joutuu myöntämään omillaan toimeen tulemisen mahdottomaksi (Hakkarainen 2012, 93-94).

Mikäli apua kuitenkin haetaan, viranomaiset saattavat tehdä liian jyrkkiä tai toisistaan poikkeavia päätöksiä, jolloin asiakas käännytetään pois. Esimerkiksi asiakas, jolla on samaan aikaan monia eri ongelmia, voi joutua hylkäyksen kohteeksi useita kertoja peräkkäin. Puutteellinen vuorovaikutus eri sektorien välillä ja palvelujärjestelmän hajanaisuus ovat syynä sille, että toisiinsa vaikuttavien etuuspäätösten yhteisvaikutuksia ei oteta huomioon. (Ohisalo & Saari 2014, 45.)

Asiakkaat kokevat usein tukien myöntämisperusteet epäoikeudenmukaisiksi myös johtuen tulo- ja menolaskelmista, joissa ei oteta huomioon kaikkia todellisia menoja. Hakijat tuntevat viranomaisten kontrolloivan heidän elämistään päättämällä, mihin voi käyttää rahaa ja mihin ei. Lisäksi liian pitkä etuuspäätöksen odotusaika koetaan epäreiluksi, sillä viimesijaisia tukia hakiessa asiakkaan taloudellinen tilanne on usein jo todella huono. Pitkän odotusajan vuoksi monet voivat joutua ottamaan pikavippejä tai lainoja, jotka puolestaan vahingoittavat pitkällä aikataululla taloudellista tilannetta entisestään. (Hakkarainen 2012, 92, 96.)

4.3 Köyhyys

Köyhyydellä tarkoitetaan taloudellista huono-osaisuutta. Ruokajono mielletään helposti merkiksi köyhyydestä. Köyhyyttä voidaan määritellä

usein eri tavoin ja erilaisilla mittareilla, mutta ruokajonossa käyvät eivät välttämättä täytä näitä määritelmiä, jotka myös laajentuvat jatkuvasti elintason kohotessa. (Siiki 2008, 129-131.) Köyhyyden piirteet ovat muuttuneet varsinkin 1990-luvun laman jälkeen, sillä ennen sitä ei esimerkiksi esiintynyt pitkäaikaistyöttömyyttä miltei lainkaan ja työllisyysaste oli niin hyvä, että työttömyys yleisesti ottaen oli hyvin epätavallista. (Ohisalo 2017, 23.)

Elintarvikejakeluun osallistuvalla voi olla tuloja, mutta se ei tarkoita, etteikö ruoka tulisi silti tarpeeseen. Ruuan hakijoissa voidaan uskoa aina olevan myös henkilöitä, joille elintarvikeapu ei ole välttämätöntä pärjäämisen kannalta. (Siiki 2008, 130.) Elintarvikeavun hyödyntämiselle ei ole kuitenkaan asetettu kriteerejä, joten ei voida sanoa, että apua käytettäisiin väärin (Ohisalo & Saari 2014, 111). Ruokajonojen alati kasvaessa herää vahvemmin kysymyksiä siitä, onko avuntarpeessa olijat lisääntyneet vai onko kynnys ruokajonossa käymiseen madaltunut.

Ruokajonoon päädytään hakemaan ilmaisia elintarvikkeita, mutta se voidaan nähdä myös yhteisöllisenä toimintana ja syrjäytymisen ehkäisijänä. Elintarvikejakelu antaa mahdollisuuden toimia muiden ihmisten kanssa. (Siiki 2008, 158.) Ylen uutisessa (11.6.2017) on haastateltu Heinolan Kämmen-elintarvikejakelussa käyviä henkilöitä, ja eräs nainen kertoi, että "Tänne on mukava tulla ja tavata tuttaviam. Tunnen kymmenisen nuorta, jotka käyvät täällä" (Yle 2017).

Tulo- ja varallisuuserot ovat muuttuneet Suomessa niin, että varakkaiden varallisuus on kasvanut, mutta vähävaraisten köyhyys ei ole kuitenkaan lisääntynyt. Tästä huolimatta eriarvoisuus on suurentunut, ja terveyserot sekä taloudelliset erot ovat lisääntyneet. Iso enemmistö suomalaisista voikin paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Suomi on hyvinvointivaltio, jonka yhdeksi tavoitteeksi voidaan katsoa köyhyyden estäminen. (Ohisalo 2017, 19.) Ruokajonojen kävijämäärien kasvu voidaan nähdä tarpeena kehittää poliittisia päätöksiä ja toimia, sillä ruokajonot eivät kuulu hyvinvointivaltion malliin (Laihiala ym. 2015, 443).

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos kirjoitti vuonna 2016 "Suomen sosiaalinen tila" -sarjan kolmannen julkaisuraportin pohjalta, että suomalaisista 660 000 elää tuloilla, jotka jäävät Euroopan Unionin suhteellisen köyhyysrajan alapuolelle. Eniten tämä koskettaa eläkeläisiä, joista tutkimuksen mukaan noin 15 prosenttia alittaa suhteellisessa köyhyydessä elämisen rajan. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Suhteellinen köyhyys tarkoittaa henkilön selvää huono-osaisuutta verrattaessa muun kansan elintasoon (EAPN-FIN 2017).

Huono-osaisille pitäisi saada apua sosiaalipolitiikan saralta, sillä vapaaehtois- ja hyväntekeväisyysjärjestöjä ei voida jättää vastuuseen avustamisesta (Juurikkala 2012, 13). Yksi sosiaalipolitiikan keskeisistä ajatuksista on, että hyväntekeväisyyteen luokitellaan sellaiset toimet, joilla ei koeteta muuttaa sosiaalisia ongelmia synnyttäviä elementtejä. Tämän ajatusmallin toteutumista viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana voidaan kritisoida. (Hänninen ym. 2008, 18.)

5 TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyömme tarkoituksena on hankkia tietoa Jyränkölän Setlementille sekä Heinolan kaupungin sosiaalitoimelle elintarvikejakelussa käyvien ihmisten elämäntilanteesta, kävijöiden määrästä ja jakautumisista eri elämäntilanteisiin sekä syistä ruokajonossa käymiseen. Elintarvikeapua tarvitsevien jatkuvasti kasvanut määrä on herättänyt paljon keskustelua Heinolan kaupungissa, ja edellä mainitsemamme tahot ovat saaneet yhteydenottoja liittyen tilanteeseen. Elintarvikejakelussa käyvien elämäntilannetta ja ruokajonossa käymisen syitä selvittämällä, toimeksiantajamme ja sosiaalitoimi saavat ajantasaista tietoa ilmiön taustoista ja mahdollisesti viitteitä siitä, miten tilannetta voisi kehittää. Elämäntilannetta selvittämällä voidaan muun muassa hahmottaa kokonaiskuvaa siitä, käykö elintarvikejakelussa jokin tietty ihmisryhmä.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Kämmen-elintarvikejakelussa käyvien ihmisten ikä, pääasiallinen toimi, asumis- ja perhetilanne, kuukausittaisten käyntien lukumäärä Kämmen-elintarvikejakelussa sekä mahdollinen toimeentulotukiasiakkuus.

6 TOTEUTUS

6.1 Opinnäytetyön toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme aineistonkeruun puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, soveltaen määrällistä tutkimusotetta aineiston analyysissä. Toteutimme kyselyn Jyränkölän Setlementin vapaaehtoistoiminnan Kämmen-elintarvikejakelussa käyville henkilöille.

Määrällinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka kuvaa muuttujien välisiä suhteita ja eroja yleisellä tasolla. Määrällisen tutkimuksen mittareita ovat haastattelu-, kysely- ja havainnointilomake. Määrällisen tutkimuksen tuntomerkkeihin lukeutuvat tiedon strukturointi, vastaajien suuri lukumäärä, mittaaminen, tiedon esittäminen numeroin ja tutkimuksen objektiivisuus eli tutkijan puolueettomuus. Määrällisen tutkimuksen vaiheita ovat tutkimusaineiston kerääminen, tutkimusaineiston käsittely sekä analysointi ja tulkinta. (Vilkkä 2007, 13-14, 106.) Sovelsimme aineiston keruussa, analyysissä ja tulosten havainnollistamisessa määrällisen tutkimuksen menetelmiä.

Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, ennustaa, kuvata, selittää tai vertailla joko ihmiseen tai luontoon liittyviä asioita ja ilmiöitä. Määrällisessä tutkimuksessa tietoa tutkitaan numeerisesti, ja tutkimuksella etsitään vastauksia kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilkkä 2007, 14, 19.) Opinnäytetyössämme etsimme vastauksia esimerkiksi kysymyksiin: kuinka usein elintarvikejakelussa käydään, kuinka moni kävijöistä on toimeentulotuen saajia ja kuinka paljon kävijöissä on kunkin pääasiallisen toimen edustajia.

Kausaalisuhteiden etsiminen tarkoittaa syy-seuraus-suhteiden etsimistä aineistosta, joka on tyypillistä määrälliselle tutkimukselle.

Opinnäytetyössämme etsimme taustalla olevia syitä ja mahdollisia tekijöitä sille, mikä on johtanut elintarvikejakelussa käymiseen. (Vilkkä 2007, 23.)

6.2 Tiedonhaku

Käytimme tiedonhaussa erilaisia tietokantoja, kuten Masto-Finna, Melinda, Theseus, Finna, Elektra ja Arto. Hyödynsimme tiedon etsinnässä hakukone Googlea. Tiedonhakuprosessiimme sisältyi myös manuaalinen tiedonhaku.

Rajasimme lähdeaineistoa mahdollisimman tuoreisiin julkaisuihin, ja vanhin lähteemme on vuodelta 2007. Käytimme suomalaisia lähteitä, lukuun ottamatta yhtä englanninkielistä lähdettä. Aihe on vahvasti kulttuurisidonnainen ja selvityksemme kohteena on yksittäisen kaupungin kohderyhmän, vapaaehtoistoiminnan ja sosiaalitoimen välinen suhde. Hakusanoina käytimme ruokajakelua, elintarvikejakelua, ruokajonoa, leipäjonoa, ruoka-apua, huono-osaisuutta ja köyhyyttä. Englanninkielisinä hakusanoina käytimme food aid, food assistance sekä breadline.

Käytimme työssämme kirjallisuus-, tutkimus-, artikkeli- sekä internetlähteitä. Hyödynsimme tiedonhaussa Lahden ammattikorkeakoulun korkeakoulukirjaston palveluita ja kävimme tiedonhankintaklinikalla informaation ohjauksessa, mistä saimme apua lähteiden etsimiseen ja niiden luotettavuuden arviointiin. Emme käytä lähteinä muita opinnäytetöitä, vaikka niitä löytyi aiheeseen liittyen paljon.

6.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Kävimme 14.9.2017 tutustumassa Heinolassa Kämmen-toiminnan elintarvikejakeluun. Vapaaehtoistyöntekijöitä oli paikalla noin kymmenen. Pääsimme osallistumaan elintarvikejakeluun, sekä seuraamaan toimintaa ja jakelun etenemistä. Lahjoitettuna saatuja sekä ostettuja elintarvikkeita oli runsaasti ja ne riittivät hyvin viimeisillekin kävijöille.

Kämmenessä vierailumme jälkeen tapasimme toimeksiantajamme ja keskustelimme opinnäytetyömme etenemisestä. Toteutimme kyselyn sattumanvaraisella kerralla 21.9.2017 ennen elintarvikejakelun alkua jonossa odottaville ihmisille. Opinnäytetyömme julkaisuseminaari oli 2.11.2017 Heinolassa toimeksiantajamme järjestämässä tilassa.

6.4 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Menetelmäksemme valikoitui kyselylomake, jonka koimme toimeksiantajamme kanssa käytännöllisimmäksi huomioiden kohderyhmän ja tilanteen. Saimme toimeksiantajaltamme ja sosiaalitoimelta tarkkoja toiveita kyselylomakkeen (LIITE1) sisällöstä. Toteutimme toiveet ja loimme kysymyksistä monivalintakysymyksiä, sillä lähtökohtaisesti halusimme käyttää suljettuja eli strukturoituja kysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi.

(Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2010). Kyselylomakkeeseen jäi kuitenkin yksi avoin kysymys, joka nousi sosiaalitoimen toiveesta. Kyselylomakkeesta muotoutuikin puolistrukturoitu kyselylomake.

Avointen kysymysten käyttämisessä on tärkeää olla maltillinen, sillä niihin on helppoa jättää vastaamatta ja vastaajat saattavat ymmärtää saman kysymyksen eri tavoin. Vastaukset eivät välttämättä aina tue tietoa, mitä kyselyn tekijä odottaa saavansa. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2010.) Avointen kysymysten minimoimisella tähtäsimme siihen, että vastaamisesta tulisi kohderyhmälle helpompaa. Avointen kysymysten käyttöä on hyvä rajata, jos ei voi tehdä etukäteen oletuksia siitä, kuinka vastaanottavaisia ja kirjallisesti aktiivisia kyselyn kohderyhmäläiset tulisivat olemaan. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2010.) Näin myös tarkoituksenmukaisten vastausten saaminen on todennäköisempää.

Vastausvaihtoehtojen laatimisessa hyödynsimme Vilkan (2007) teosta Tutki ja mittaa - määrällisen tutkimuksen perusteet sekä Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston (2010) menetelmäopetuksen tietovarantoa kyselylomakkeen laatimisessa. Hyödynsimme myös olemassa olevia mielikuvia vastausvaihtoehtoista, joita tutkimuksissa yleensä käytetään. Monien ennestään tuttujen vastausvaihtoehtojen käyttö on perusteltua siksi, että niiden luotettavuutta ja toimivuutta on jo tutkittu. Lisäksi ne voivat olla valmiiksi tutunomaisia monille kyselyyn vastaajille. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2010.)

Kyselylomakkeen toteuttamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota paitsi vastaajien aikaan, myös heidän taitoihinsa ja haluunsa osallistua tutkimukseen. Kyselyn laatimisessa tulee olla tarkka ja perusteellinen, sillä etenkin vastaajien kannalta on merkittävää, miltä lomake näyttää ulkoasultaan ja minkä mittainen se on. Tämän lisäksi kyselyn selkeys auttaa myös tekijöitä analyysivaiheessa. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2010.)

Lomakkeen laatimisessa on mietittävä huolellisesti, mikä tieto on tarkoituksenmukaista. Kyselyn sisällön sekä asettelun on tarkoitus herättää luottamusta ja suunnittelussa tulee huomioida vastaajan anonymiteetti. Kyselyyn on hyvä muistaa selittää myös se, miten vastaukset toivotaan annettavan. Lomaketta on suositeltavaa kokeilla ennen varsinaista toteutusta. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2010.)

Tavoitteenamme oli tehdä lomakkeen ulkoasusta selkeää ja helposti ymmärrettävää. Kyselylomakkeen johdannolla pyrimme herättämään luottamusta ja kertomaan tarkasti, mihin tarkoitukseen vastaukset tulevat. Asetimme tavoitteeksi saada 150-220 kävijän joukosta satunnaisotannalla noin viisikymmentä täytettyä vastauslomaketta, jolloin vastausprosentiksi saisimme noin 25-30%.

Testasimme kyselylomaketta muutamilla tuttavillamme, jolloin saimme varmuutta siihen, että suunnittelemaamme sisältö on helposti ymmärrettävissä ja siihen vastaaminen olisi mutkatonta. Lomakkeen esikokeilemisella saadaan arvioitua esimerkiksi vastausohjeiden ja kysymysten selkeyttä, kyselyn pituutta ja siihen käytetyn ajan kestoa, kysymysten toimivuutta sekä tarkoituksenmukaisuutta (Vilkkä 2007, 78).

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, jolloin jokainen sai itse päättää osallistumisestaan. Kaikilla kävijöillä oli samanlaiset mahdollisuudet päätyä otokseen. Esitellessämme itsemme sekä kyselyn tarkoituksen, korostimme osallistumisen vapaaehtoisuutta ja pyrimme luomaan tilanteesta rennon. Otoks tarkoittaa kohderyhmän osaa, joka antaa kokonaiskuvan koko kohderyhmästä. Otoksen tulisi edustaa kaikkia

kohderyhmän ominaispiirteitä. (Vilkkä 2007, 56.) Otimme kaikki halukkaat vastaajat otokseen mukaan elintarvikejakelun kahden ensimmäisen tunnin ajalta. Tämän jälkeen jonon kertyminen loppui ja päätimme, että emme jääneet odottamaan viimeisiä satunnaiskävijöitä, jotka tulivat harvakseltaan.

Halusimme saada lomakkeet takaisin siinä hetkessä, jotta vastausprosentti olisi suurempi ja pääsisimme itse käsittelemään vastauksia mahdollisimman pian. Jos olisimme antaneet pidemmän vastausajan, vastaaminen olisi saattanut jäädä helpommin tekemättä tai unohtua. Lisäksi olisimme todennäköisesti saaneet vastauksia takaisin pitkällä aikavälillä, mikä olisi vaikeuttanut opinnäytetyömme etenemistä ja tuloksien läpikäyntiä.

6.5 Aineiston analyysi

Kävimme kyselylomakkeet läpi kyselyn toteutuksesta seuraavana päivänä. Täytettyjä lomakkeita saimme takaisin yhteensä 44 kappaletta ja kävijöitä Kämmen-elintarvikejakelussa tuona päivänä oli yhteensä 177. Vastausprosentiksi saimme 25%, mikä tarkoittaa sitä, että joka neljäs kävijä osallistui kyselyymme ja saimme toivomamme määrän vastauksia.

Luimme ensin lomakkeet läpi, jonka jälkeen keskityimme strukturoituihin kysymyksiin. Paneuduimme yhteen kysymykseen kerrallaan ja lajittelimme lomakkeet vastausten perusteella omiin pinoihinsa. Ensimmäisen kysymyksen kohdalla lajittelimme lomakkeet seitsemän eri vastausvaihtoehdon perusteella pinoihin niin, että samat vastaukset olivat samassa pinossa. Laskimme vastausten määrät. Kun olimme tehneet tämän ensimmäisen kysymyksen kohdalla, kirjasimme pinojen eli vastausvaihtoehtojen määrät ylös, jonka jälkeen otimme kaikki lomakkeet taas yhdeksi pinoksi.

Tämän jälkeen siirryimme käsittelemään seuraavaa kysymystä ja menettelimme sen kohdalla samoin kuin ensimmäisessä kysymyksessä. Toistimme tämän jokaisen kysymyksen kohdalla, kunnes olimme käyneet

kaikki kysymykset läpi. Kirjasimme jokaisen kysymyksen vastauksineen tietokoneelle Excel-taulukoksi ja loimme jokaisen kysymyksen vastauksista piirakkakuvion havainnollistamaan tuloksia sekä tukemaan aineiston hahmottamista kokonaisuutena. Piirakkakuviotekee näkyväksi jokaisen vastauksen suhteellisen osuuden kokonaisaineistosta. (Vilka 2007, 134-135.)

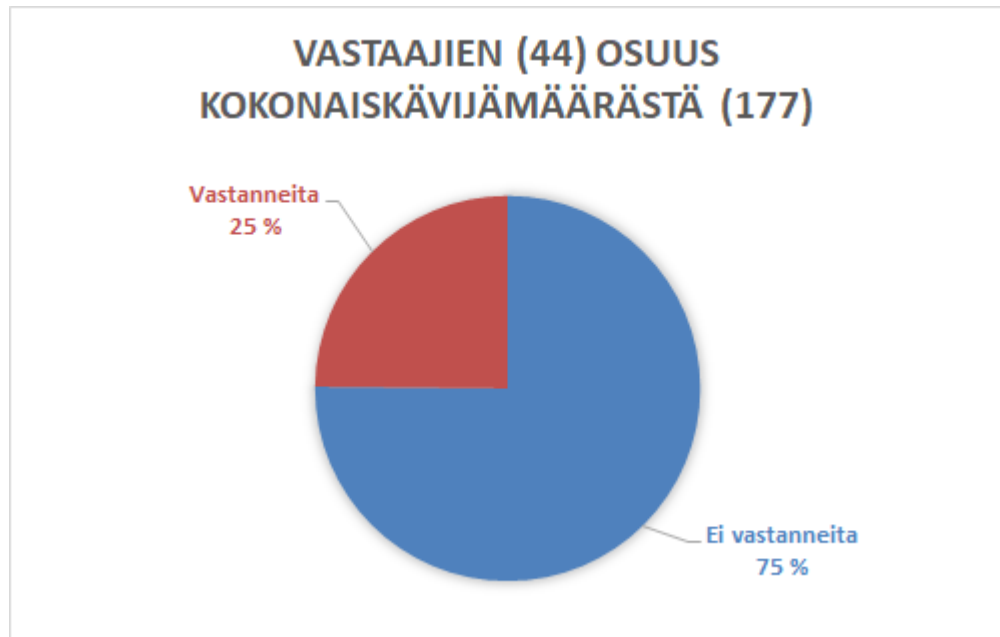
Saatuamme strukturoidut kysymykset syötettyä taulukoiksi ja kuvioiksi, kävimme läpi jokaisesta lomakkeesta avoimen kysymyksen. Lajittelimme avoimen kysymyksen vastaukset pinoihin eri vastausteemojen mukaan, jotta saimme selkeän kokonaisuuden vastauksista. Tämän jälkeen kirjasimme tietokoneelle erilaiset vastausteemat avoimen kysymyksen kohdalta. Kirjoitimme jokaiseen teemaan liittyen vastauksista suoria lainauksia, joiden avulla tuloksia oli helppo tuoda näkyväksi.

Kävimme lomakkeet läpi huolellisesti ja toistimme laskutoimitukset jokaisessa kohdassa, jotta virheiden mahdollisuus minimoituisi. Syötettyämme luvut taulukoiksi, teimme vielä tarkistuslaskennan varmistaaksemme, että kaikki täsmää.

7 TULOKSET

7.1 Vastaaajien osuus kokonaiskävijämäärästä

25% kävijöistä vastasi kyselyyn toteutuspäivänä. Tämä tarkoittaa, että joka neljäs elintarvikejakelun kyseisen päivän kävijöistä osallistui kyselyyn. (Kuvio 1.)

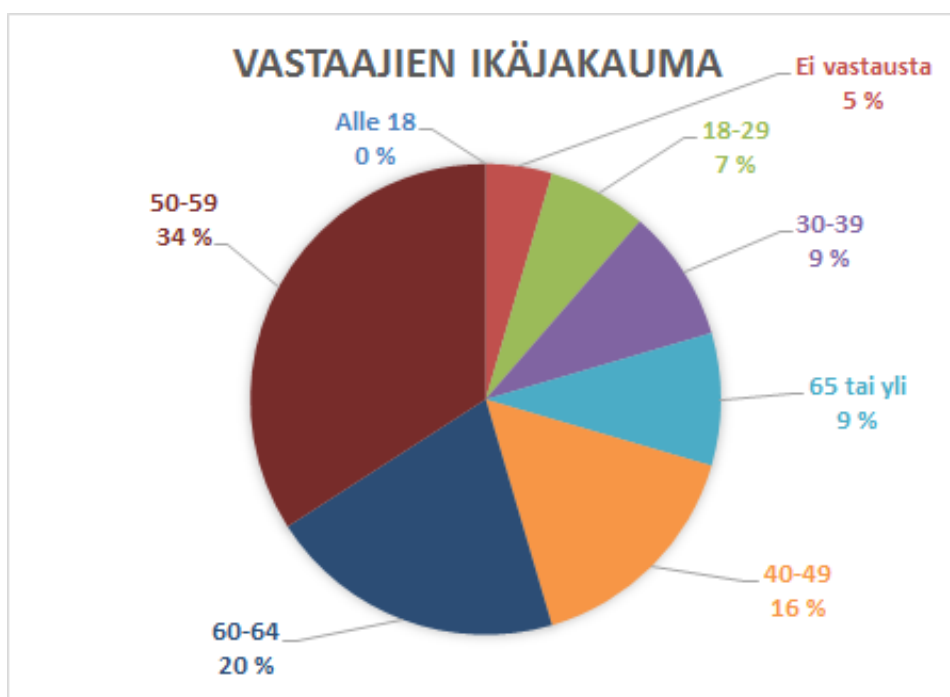
KUVIO 1. Vastaaajien (44) osuus kokonaiskävijämäärästä (177)

7.2 Tulosten esittäminen

Kuvaamme strukturoitujen kysymysten tulokset piirakkakuviolla. Piirakkakuvioiden 100% käsittää kyselyyn vastanneet 44 kävijää. Päivän kokonaiskävijämäärää (177) ei huomioida tulosten esittelyssä. Avoimen kysymyksen tuloksia esitämme vastaajien suorien lainauksien avulla. Tuloksissa esitetyt suorat lainaukset valitsimme koko otoksesta sen perusteella, miten ne toivat käyntien taustalla olevia syitä näkyväksi. Valitsimme vastauksia, jotka kuvasivat monipuolisesti erilaisia syitä Kämmentessä käymiselle. Halusimme tuoda vastaajien oman äänen kuuluviin sellaisena, kuin he itse sanoittivat tilannettaan.

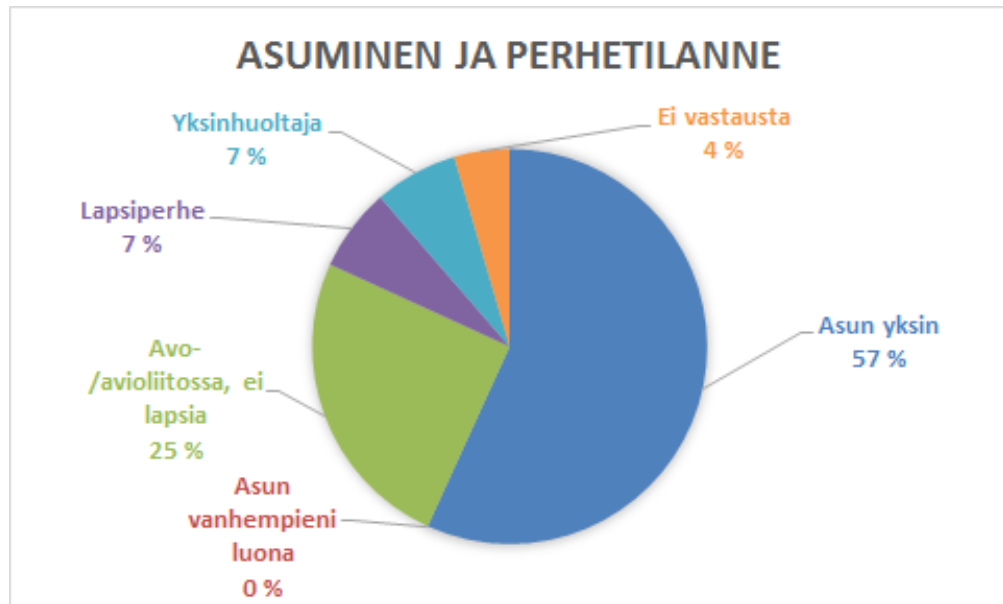
7.3 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista 44:stä henkilöstä suurin prosenttiosuus oli 50-59 -vuotiaita. Tämän lisäksi muut vanhemmat ikäluokat (60-64 - sekä 40-49 -vuotiaat) olivat kyselyssä hyvin edustettuina. Vähiten vastaajissa oli nuoria aikuisia, kun taas keski-ikää lähestyviä ja ikääntyneitä oli keskenään saman verran. Alle 18-vuotiaita vastaajia otoksessa ei ollut yhtään. (Kuvio 2.)

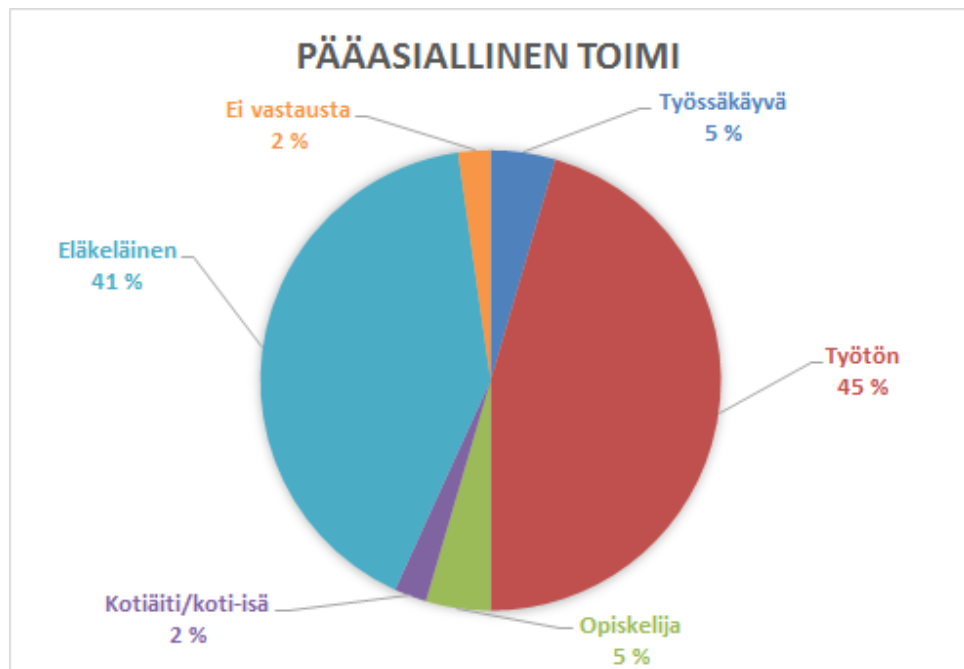
KUVIO 2. Vastaajien ikäjakauma

44:stä vastaajasta yli puolet olivat yksin asuvia. Neljäsosa vastaajista oli avo-/avioliitossa asuvia lapsettomia. Lapsiperheitä sekä yksinhuoltajia oli keskenään saman verran, mutta pienet osuudet kokonaisotannasta. Otoksessa ei ollut yhtään vanhempien luona asuvia. (Kuvio 3.)

KUVIO 3. Asuminen ja perhetilanne

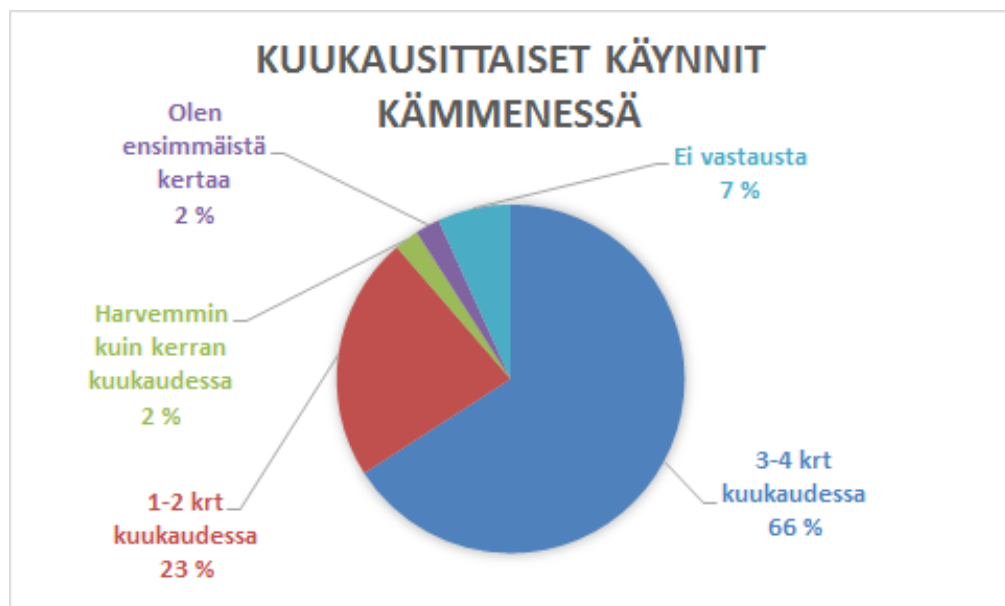
44:n vastaajan joukossa oli huomattavasti eniten työttömiä ja eläkeläisiä. Näihin nähden opiskelijoiden ja työssäkävien osuus oli pieni, sekä kotiäitien ja koti-isien osuus hyvin marginaalinen. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Pääasiallinen toimi

7.4 Kuukausittaiset käynnit Kämmissä

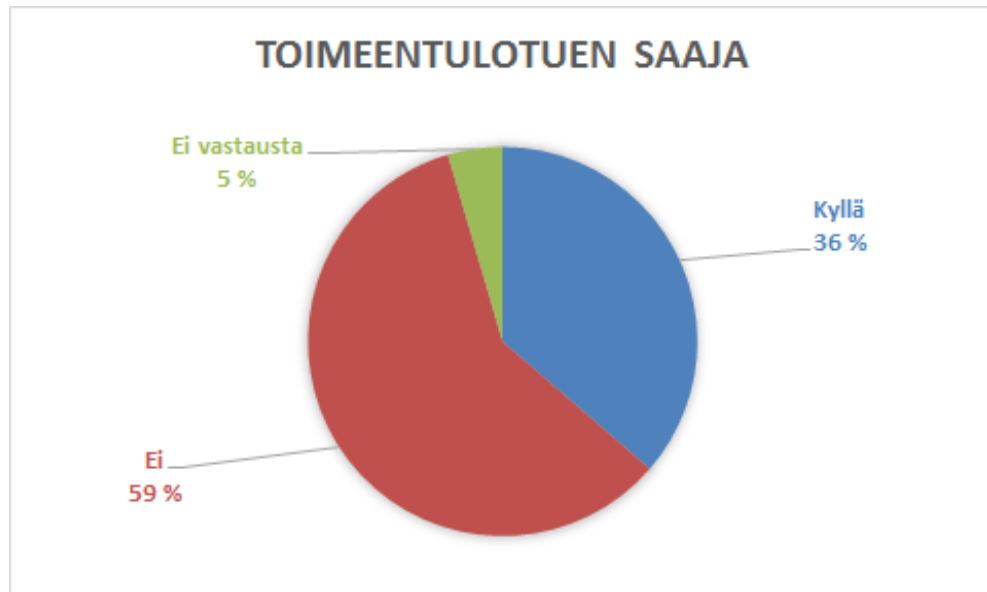
Keskimäärin Kämmissä käydään hyvin säännöllisesti, lähes viikoittain. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa kävijöitä sekä ensimmäistä kertaa kävijöitä oli 44:stä vastaajasta vähäinen osuus, kun taas kysymykseen vastaamatta jättäneitä oli huomattavan monta. (Kuvio 5.)

KUVIO 5. Kuukausittaiset käynnit Kämmissä

7.5 Vastaajien toimeentulotuen saaminen

Yli puolet 44:stä vastaajasta ei saanut toimeentulotukea. Noin kolmasosalle kyselyyn osallistuneista myönnettiin toimeentulotukea. (Kuvio 6.)

KUVIO 6. Toimeentulotuen saaja

7.6 Vastaajien omat kuvaukset Kämmentessä käynnin syistä

Vastaajien omassa lyhyessä kuvauksessa oli monia syitä Kämmentessä käymiselle. Vastauksien oli tarkoitus tuoda ilmi perimmäiset syyt tilanteisiin, joissa elintarvikeapuun turvaudutaan. Yhtenäisin syy Kämmentessä käymiseen oli huono taloudellinen tilanne ja rahan puute.

"Pakkotilanne ja laskut rokottaa." (vastaaja)

"Ei ole rahaa ruokaan." (vastaaja)

Vastauksissa nousivat esille pienet eläkkeet ja niiden riittämättömyys, sekä terveydenhoito- ja lääkekulut.

"Olen kansaneläkkeellä ja erittäin sairas, lääkkeet maksavat." (vastaaja)

"Taloudellisen tilanteeni vuoksi. Olen liikuntaesteinen. Sairaala + lääkkeet vievät osan eläkkeestä. Ps. Pieni eläke." (vastaaja)

Vastauksien perusteella tukien pienuus ja niiden mahdollinen myöhästyminen hankaloittavat monen toimeentuloa ja näin ollen ruuan riittävyttä. Vastaajissa oli myös henkilöitä, joille tukia ei myönnetä, tai joilta väärin maksettuja tukia peritään takaisin.

"Työmarkkinatuesta jää vuokran ja sähkön jälkeen n. 200€. Se ei riitä mihinkään." (vastaaja)

"Lyhyesti...Olen työtön ja valtion tuet ei oikeen riitä niin olen tästä kiitollinen ja lainaa ei viitsi ottaa" (vastaaja)

"En ole saanut työttömyyskorvausta enkä voi saada toimeentulotukea omistusasunnon vuoksi. Eli ei ole rahaa ostaa ruokaa." (vastaaja)

"Talous on heikko. Olen työtön ja saan pienintä työttömyysturvaa josta vielä kela ottaa takaisin "väärin maksamaansa toimeentulotukea." Kämmen takaa osan viikon ruuista." (vastaaja)

Kämmenessä käyntiin vaikutti joissakin vastauksissa myös perheen suuresta koosta aiheutuvat taloudelliset ongelmat.

"Taloudellinen tilanne, suurperhe rahat ei riitä." (vastaaja)

"Olen uusperheen äiti ja meidän rahatilanne ei ole kauhean hyvä niin joskus on pakko hakea täältä apua." (vastaaja)

Vastauksien joukossa oli myös mainittu erilaiset velkatilanteet, jotka vaikeuttavat toimeentuloa.

"Pikavippikierte johti ulosottoihin, lääkkeet kalliita." (vastaaja)

"Yritysvelkaa." (vastaaja)

Vastauksista kävi ilmi myös se, että Kämmenessä käymisen syitä voivat olla ensisijaisesti ruuan maksuttomuuden ja ruokahävikin hyödyntäminen.

"Kun ilmaiseksi saa ruokaa." (vastaaja)

"Turhaan heittä hyvää ruokaa roskeen. Ja omat tulot niin pienet, ja Kämmenestä saa ihan hyvää ruokaa." (vastaaja)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastaajien ikäjakaumasta voimme päätellä, että suurin osa Kämmenestä käyneistä kyselyyn vastanneista olivat keski-ikäisiä ja ikääntyneitä.

Nuorien ja nuorien aikuisten osuus otoksessa oli pieni. Pääasiallista toimea kysyttäessä selvisi, että enemmistö vastaajista oli työttömiä ja eläkeläisiä, mikä on suoraan yhteydessä ikäjakaumaan. Näitä tuloksia voi selittää työttömien ja eläkeläisten pienet tulot. Työ-ikäisten työttömien suureen määrään voi vaikuttaa 1990-luvun laman aiheuttama pitkäaikaistyöttömyys, josta Ohisalo (2017, 23) kirjoitti sekä pienen kaupungin huono työllisyystilanne. Ikääntyneillä ihmisillä voi olla enemmän sairaala- ja lääkekuluja, joihin suuri osa tuloista menee. Otoksessa ei ollut yhtään alle 18-vuotiaita, mikä voi selittyä sillä, että sen ikäiset usein asuvat vanhempiansa luona. Emme voikaan päätellä, etteivätkö alle 18-vuotiaat hyötyisi elintarvikejaosta, sillä otoksessa oli myös lapsiperheitä.

Huomattava osa vastaajista oli yksinasuvia, mikä voi kertoa siitä, että itsenäisesti toimeen tuleminen on haastavampaa, kun kukaan ei ole jakamassa menoja. Vastaajien ikäjakauma sekä pääasiallinen toimi osoittivat, että vastaajat olivat pääosin keski-ikäisiä ja ikääntyneitä. Tähän nähden tarkasteltuna yksin asuvien suuri määrä ei tullut yllätyksenä, sillä eronneiden ja leskien osuus näissä ikäluokissa on suurempi kuin pienemmissä ikäluokissa. Vuonna 2016 ensimmäisestä avioliitostaan eronneiden naisten keski-ikä oli 40,5 vuotta ja miesten 42,8 vuotta (Tilastokeskus 2017). Tilastokeskuksen vuonna 2016 julkaistun tilaston mukaan yksin asuvien määrä lisääntyi vanhemmissa ikäluokissa leskeytymisen myötä.

Suurin osa vastaajista kävi Kämmenessä 3-4 kertaa kuukaudessa. Tästä voimme päätellä, että suurimmalla osalla avuntarve on jatkuvaa ja viikoittaista, eikä vain väliaikaista. Säännöllisistä käynneistä Kämmenessä on voinut tulla useimmille myös tapa, ja elintarvikejakelusta on voinut muotoutua sosiaalinen tapahtuma, kuten Siikin (2008, 158) tutkimus osoitti. Omien havaintojemme perusteella myös monet Kämmenen kävijöistä tunsivat toisensa ja olivat ilahuneita päästessään vaihtamaan

kuulumisia toistensa kanssa. Noin neljäsosa vastaajista kävi Kämnessä 1-2 kertaa kuukaudessa, mikä vahvistaa päätelmää siitä, että avuntarve on kuitenkin kuukausittaista.

Yli puolille kyselyyn vastanneista ei myönnetty toimeentulotukea. Tämä voi kertoa siitä, että toimeentulotuelle ei ole oikeaa tarvetta, tai siitä, että toimeentulotuen saamiseen liittyy monia haasteita, kuten Hakkaraisen (2012, 91-96) tutkimuksessa kävi ilmi. Toimeentulotuen hakeminen voi olla vaikeaa tai oikeudesta sen saamiseen ei välttämättä olla tietoisia. Toimeentulotukea myönnettiin kuitenkin kolmasosalle vastaajista, mikä voi viitata tuen riittämättömyyteen tai siihen, että tukirahoja käytetään muihin tarkoituksiin, kuin elintarvikkeisiin. Elintarvikkeet voivat olla monella ensimmäinen meno, josta karsitaan.

Oman tilanteen kuvauksessa moni vastaaja nosti esiin yksinkertaisesti sen, että ei ole varaa ostaa ruokaa. Muita syitä olivat pienet tuet ja eläkkeet, velat, suuret lääke- ja sairaalakulut, suuret perhekööt sekä ilmaisen ruuan hyödyntäminen. Vastausten perusteella syitä Kämnessä käymiselle oli monenlaisia. Osassa vastauksista oli kattavia selvityksiä omasta elämäntilanteesta, joista kävi hyvin ilmi avuntarpeen syitä. Otoksessa oli kuitenkin myös useita yhden tai kahden sanan vastauksia – kuten "*safkaa*" – joista varsinaiset syyt uupuivat. Tästä voimme päätellä, että perimmäisiä syitä Kämnessä käyntiin jäi paljon saamatta. Avoimeen kysymykseen vastaamista voidaan pitää haastavana, ja omin sanoin elämäntilanteensa purkamisen voi yllättävässä vastaamistilanteessa olla hankalaa.

Ennen kyselyn toteuttamista tiesimme, että avoimen kysymyksen riskinä on saada puutteellisia ja tutkimuksen kannalta merkityksettömiä vastauksia. Avoimen kysymyksen vastaukset ovat tulkinnanvaraisempia ja vastaajien tulkinnat itse kysymyksestä voivat olla erilaisia.

9 POHDINTA

9.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Reliaabelius tarkoittaa sitä, että työssä ei anneta sattumanvaraisia tuloksia, eli se on tarkka eikä tutkimuksessa ole satunnaisvirheitä. Validius tarkoittaa, että mitataan sitä, mitä tutkimuksessa oli alun perin tarkoitus mitata. Tutkimuksen validius on siis hyvä, kun käytettävällä mittarilla saadaan mitattua sitä asiaa, mitä on tarkoitus tutkia, ja kysymykset eivät ole tulkinnanvaraisia. Reliaabelius ja validius mittaavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuutta. (Vilka 2007, 149-150, 152.)

Opinnäytetyössämme reliabiliteetin toteutumisen on voinut vaarantaa vastaajien vastauksissa totuuden vääristely tai kokonaan vastaamatta jättäminen. Vastausprosentin jääminen suhteellisen pieneksi verrattuna kokonaiskävijämäärään vaikuttaa tulosten tarkkuuteen. Työmme reliabiliteettia arvioidessa tulee huomioida myös se, että otoksemme on elintarvikejakelun kahden ensimmäisen tunnin ajalta, joka tarkoittaa sitä, että emme tavoittaneet kaikkein viimeisimpiä kävijöitä.

Kysymyksiin kuukausittaisista käynneistä Kämmenessä ja toimeentulon saannista jätti vastaamatta useampi vastaaja. Tämä johtui mahdollisesti siitä, että nämä kaksi kysymystä olivat lomakkeen kääntöpuolella, joka saattoi jäädä osalta huomaamatta tai lomakkeen kääntäminen tuntui tilanteessa liian vaivalloiselta.

Kyselyn toteuttajina kiinnitimme huomiota reliabiliteettiin etenkin tulosten käsittelyvaiheessa, jolloin tarkastimme lomakkeet useampaan kertaan syöttäessämme tietoja Excel-taulukoiksi. Opinnäytetyössämme muotoilimme kyselylomakkeen kysymykset ja vastausvaihtoehdot arkikielelle, mikä lisää validiteettia. Validiteetti kärsi avoimesta kysymyksestä, jonka asettelu mahdollisti myös itsestään selvien vastausten antamisen, mikä ei puolestaan mitannut haluttua tietoa.

Tieteellisessä tutkimusraportissa on tärkeää, että yksilöt, ryhmät ja paikkakunnat pysyvät tuntemattomina. Tutkijan täytyy kirjoittaa raporttiaan

kunnioittaen tutkittavia, ihmisarvoa, toisia tutkijoita sekä ammatti- ja tieteenaloja. (Vilka 2007, 164, 166.) Käytimme aiempia tutkimuksia ja artikkeleita kunnioittavasti lähdetiedot asianmukaisesti merkiten.

Opinnäytetyössämme toteutui luvattu anonymiteetti ja käsittelimme kyselylomakkeet luottamuksellisesti turvallisessa ympäristössä.

Opinnäytetyöprosessin päätyttyä lomakkeet tuhottiin paperisilppurilla.

Lähdekritiikki on tutkimuksessa olennaista, sillä se vaikuttaa myös tutkimuksen luotettavuuteen. Se tarkoittaa, että tutkimuksen tekijä arvioi käyttämiensä lähteitä ja niiden laatua, ennen kuin käyttää niitä omassa tutkimuksessaan. (Vilka 2007, 34.) Käytimme työssämme useita tieteellisiä tutkimuksia, jotka ovat pääosin 2010-luvulla ilmestyneitä. Käyttämiemme lähteiden tutkijat ovat hyvin omistautuneita aiheelle ja tutkineet sitä paljon.

9.2 Sosiaalityö ja elintarvikeapu

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen sosiaalityössä ja sosiaalipolitiikassa. Ruokajonojen kasvamisesta on tullut huolestuttava ilmiö, mutta toisaalta sitä ei ole käsitelty sosiaalipolitiikassa viime vuosien aikana. Elintarvikejakelu on muotoutunut monelle kansalaiselle osaksi sosiaaliturvaa, vaikka sitä ei siksi virallisesti luokitellakaan. Tästä kertoo myös se, että sosiaalitoimesta saatetaan ohjata asiakkaita ruokajonoon. Ajatus siitä, että sosiaalitoimi siirtää vastuuta avun antamisesta esimerkiksi vapaaehtoisten ylläpitämille elintarvikejakeluille, saattaa kuulostaa epäoikeudenmukaiselta. Toisaalta se voi joissain tilanteissa olla ainoa vaihtoehto.

Vapaaehtoistoiminnan ylläpitämiä elintarvikejakeluita voidaan pitää hienoina avunannon muotoina ja tärkeinä lisinä valtion tarjoamiin tukiin. Elintarvikejakelut ovat toisaalta niitä avun muotoja, jotka ylläpitävät monen ihmisen toimeentuloa ja näin ollen myös tukevat hyvinvointivaltion leimaa. Elintarvikeapu voi olla monelle tuen muoto, johon on riittävän matala kynnys turvautua. Elintarvikejakelut eivät ratkaise huono-osaisuuden taustalla olevia ongelmia, mutta voiko toisaalta mikään toiminta tai

avunanto kitkeä huono-osaisuutta pois? Mikäli elintarvikejakeluiden tarjoamaa turvaa ei olisi lainkaan, voisi huono-osaisuuden ulottuvuudet yltyä paljon laajempiin mittakaavoihin.

Sosiaaliturva ja kolmannen sektorin toiminta ovat siis hyvinvoinnin ylläpitäjiä Suomessa. Elintarvikeapu on syntynyt hätäavuksi, joka on jäänyt yhteiskuntaamme pysyväksi avun muodoksi, kun perusturva ja viimesijaiset etuudet eivät yksin riitä. Elintarvikeavun tarve on kasvanut ja tätä kasvua voidaan pitää huolestuttavana. Voisiko valtiolla ja kunnilla olla keinoja katkaista kasvun jatkuminen tai kehittää elintarvikejakelua osaksi sosiaaliturvaa?

Elintarvikeavulla on merkittävä rooli myös suurien ruokahävikkien hyödyntämisessä. Elintarvikejakelut saavat usein lahjoituksia elintarvikeliikkeistä, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että vanhaksi menevät tuotteet hyödynnetään eivätkä ne joudu jätteeksi. Tästä näkökulmasta elintarvikejakelut ovat ehdottomasti kannattavia.

10 YHTEENVETO

Opinnäytetyössämme selvitimme tietyssä elintarvikejakelussa käyvien ihmisten määrää ja elintarvikejakelussa käymiseen johtaneita syitä.

Kyselymme tuloksista selvisi, että kävijöiden elämäntilanteissa oli keskenään monia yhteneväisyyksiä. Suurin osa kävijöistä oli keski-ikäisiä tai keski-ian ylittäneitä työttömiä tai eläkeläisiä, jotka hyödynsivät elintarvikeapua viikoittain. Yli puolelle kävijöistä ei myönnetty toimeentulotukea ja kävijöistä useampi kuin joka toinen oli yksinasuvia.

Kyselymme tulokset toivat näkyväksi samoja asioita, joita Hännisen ym. (2008, 11) teoksessa oli havaittu taustatekijöiksi tilanteisiin, joissa on turvaututtava elintarvikeapuun, kuten velat, terveydenhoitoon liittyvät kulut sekä tukien saaminen myöhässä. Opinnäytetyömme toi myös esille niitä avun tarpeen perimmäisiä syitä, kuten työttömyys, joihin keskittymällä ruokajonojen kasvamista voisi ehkäistä.

Ruokajonojen jääminen pysyväksi avunannon muodoksi ja ilmiöksi herättää ajatuksia toiminnan kehittämistä. Ohisalo & Saari (2014, 114) pohtivat tutkimuksessaan elintarvikeavun kehittämideoita, kuten elintarvikeavun toimipaikkojen kehittämistä ratkaisukeskeisimmiksi sosiaalityön jalkautumisella, mikä voisi sisältää esimerkiksi työllisyys- tai velkaneuvontaa. Huono-osaisuuden pois kitkeminen kokonaan on mahdoton ajatus, mutta keinoja sen vähentämiseen voisi tulevaisuudessa kehittää enemmän.

LÄHTEET

Ben Lulu, O. 2017. Pikkukaupungin leipäjono ei lyhene. Yle [viitattu 11.9.2017]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9660120>

EAPN-FIN European Anti Poverty Network Finland. 2017. Köyhyys [viitattu 12.10.2017]. Saatavissa: <http://www.eapn.fi/koyhyys/mita-on-koyhyys/>

Eriksson, L. 2015. Leipäjonot sanomalehtijulkisuuden keskusteluissa. Teoksessa Nygård, M. & Autto, J. (toim.) Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus. HansaPrint. Vantaa. 246.

Eskelinen, N., Kainulainen, S., Laine, J., Ohisalo, M. & Saari, J. 2014. Avun tilkkutäkki. Suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuus. Helsinki: RAY. 5-7, 9, 19-20, 60 [viitattu 7.9.2017]. Saatavissa: https://kampanjat.ray.fi/legacy/files/emmi_mediabank/Raportti_Avun_tilkkutakki_2014.pdf

Hakkarainen, T. 2012. "Ettei tarvitsisi roikkua milloin missäkin luukulla kerjäämässä...". Tarvehankintainen sosiaaliturva köyhyysaiheisissa elämäntarinoissa. Teoksessa Forssén, K., Heinonen, J., Roivainen, I. & Ylinen, S. (toim.) Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. UNIpress cop. Kuopio. 84-86, 92-96.

Hänninen, S. 2008. Ruokapankki - meidän pankki? Teoksessa Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K-M. & Silvasti, T. (toim.) Toisten pankki: Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. 209.

Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K-M. & Silvasti, T. 2008. Johdanto: Leipäjonoista ruokapankkeihin. Teoksessa Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K-M. & Silvasti, T. (toim.) Toisten pankki: Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. 11-12, 18.

Juurikkala, K. 2012. Mistä ruokakassi koostuu? Tutkimus Operaatio Ruokakassin työstä. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kandidaatin tutkielma. 3, 13 [viitattu 7.9.2017]. Saatavissa: <https://www.operaatioruokakassi.com/81>

Jyränkölän Setlementti. 2017 [viitattu 6.9.2017]. Saatavissa: <http://www.jyrankola.fi/perustietoa>

Kela. 2017. Perustulokokeilun tavoitteet ja toteutus [viitattu 9.10.2017]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/perustulokokeilu-tavoitteet-ja-toteutus>

Kivijärvi, T. 2017. Ylijäämäruuan jakelu uhattuna syksyllä Heinolassa. Etelä-Suomen Sanomat [viitattu 15.10.2017]. Saatavissa: <http://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2370293>

Laihiala, T., Ohisalo, M. & Saari, J. 2015. Huono-osaisuuden ulottuvuudet ja kasaantuminen leipäjonoissa. Yhteiskuntapolitiikka 80. 2015:15. 435-436, 438, 442-443 [viitattu 7.9.2017]. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127067/yp1505_ohisaloym.pdf?sequence=3

Möttönen, S. 2009. Ovatko järjestöt hyvinvointivaltion purkajia vai puolustajia? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Yhteiskuntapolitiikka-YP 74 (2009): 1. Helsinki. 61-62 [viitattu 13.9.2017]. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101187/mottonen.pdf?sequence=1>

Ohisalo, M. 2017. Murusia hyvinvointivaltion pohjalla. Leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. 7, 16-17, 19, 23, 33-34 [viitattu 11.9.2017]. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2517-6/urn_isbn_978-952-61-2517-6.pdf

Ohisalo, M. & Saari, J. 2014. Kuka seisoo leipäjonossa? KAKS - Kunnallisan alan kehittämissäätö. Vammalan kirjapaino Oy. Sastamala. 10, 21-22, 43-45, 111, 114 [viitattu 5.9.2017]. Saatavissa: http://www.kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_83_net.pdf

Reilly, K. 2009. Food Aid Policy and Challenges. Nova Science Publishers, Inc. New York. 7 [viitattu 9.10.2017]. Saatavissa tunnuksilla: <https://ebookcentral-proquest-com.aineistot.lamk.fi/lib/lamk-ebooks/reader.action?docID=3019183>

Saari, J. 2017. Oleskeluyhteiskunta. Teoksessa: Saari, J. (toim.) Sosiaaliturvariippuvuus – Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa? Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere. 14 [viitattu 11.10.2017]. Saatavissa: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100775/Saari_Sosiaaliturvariippuvuus.pdf?sequence=1

Saari, J. 2017. Sosiaaliturvariippuvuus – Asenteet ja politiikka. Teoksessa Saari, J. (toim.) Sosiaaliturvariippuvuus – Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa? Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere. 69-70 [viitattu 11.10.2017]. Saatavissa: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100775/Saari_Sosiaaliturvariippuvuus.pdf?sequence=1

Saari, J. 2017. Tilannekuva - Taloudellinen kestävyys ja sosiaalinen perusta. Teoksessa Saari, J. (toim.) Sosiaaliturvariippuvuus – Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa? Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere. 67-68 [viitattu 11.10.2017]. Saatavissa: https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100775/Saari_Sosiaaliturvariippuvuus.pdf?sequence=1

Siiki, A-M. 2008. Myllypuron ruokajono – esimerkki hyvinvointiköyhyydestä. Teoksessa Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K-M. & Silvasti, T. (toim.) Toisten pankki: Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. 129-131, 159.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Kärkihankkeet ja säädösvalmistelu [viitattu 9.10.2017]. Saatavissa: <http://stm.fi/perustulokokeilu>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Köyhien määrä pysyy vakaana – suomalaisista alle 8 prosenttia elää alle minimibudjetin [viitattu 12.10.2017]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/-/koyhien-maara-pysyy-vakaana-suomalaisista-8-prosenttia-elaa-alle-minimibudjetin>

Tilastokeskus. 2017. Tilastot: Siviilisäätysten muutokset 2016 [viitattu 17.10.2017]. Saatavissa: http://stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2016. Tilastot: Asunnot ja asuinolot 2015 [viitattu 17.10.2017]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/asas/2015/asas_2015_2016-05-24_tie_001_fi.html

ViaDia Heinola ry. 2017 [viitattu 11.9.2017]. Saatavissa: <http://www.viadia.fi/heinola/toimintamme/>

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. 13-14, 78, 106, 134-135, 149-150, 152, 164, 166.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Menetelmätietovaranto. KvantiMOTV [viitattu 13.9.2017]. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

LIITTEET

LIITE 1

Hei,

Olemme Lahden ammattikorkeakoulusta sosiaalialan opiskelijoita. Työstämme opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on, että kaupungin sosiaalipalvelut ja Jyränkölän Setlementti saisivat lisätietoa Kämmen -ruokajakelussa käyvien ihmisten elämäntilanteesta.

Toivomme teidän vastaavan tähän kyselyyn, siitä olisi suuri apu meille. Vastaatte kysymyksiin anonyymisti ja käsittelemme vastauksenne luottamuksellisesti. Vastauksienne pohjalta kokoamme yhteenvedon opinnäytetyöhömme ja toimeksiantajallemme Jyränkölän Setlementille. Yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa aineistostamme.

Vastaaminen kestää muutaman minuutin. Täytettyänne lomakkeen palautathan sen sille osoitettuun laatikkoon.

Ikä? (Ympyröi oikea vaihtoehto)

Alle 18 –vuotias / 18-29 / 30-39 / 40-49 / 50-59 / 60-64 / 65 tai yli 65-vuotias

Asuminen ja perhetilanne? (Ympyröi oikea vaihtoehto)

Asun yksin / Asun vanhempieni luona / Avo-/avioliitossa, ei lapsia / Lapsiperhe / Yksinhuoltaja

Pääasiallinen toimi? (Ympyröi oikea vaihtoehto)

Työssäkäyvä / Työtön / Opiskelija / Kotiäiti/koti-isä / Eläkeläinen

Miksi käytte Kämmen -ruokajakelussa? (Oma lyhyt kuvaus tilanteestanne)

Käännä! -->

Kuinka usein käytte Kämmen -ruokajakelussa? (Ympyröi oikea vaihtoehto)

3-4 krt kuukaudessa / 1-2 krt kuukaudessa / Harvemmin kuin kerran kuukaudessa / Olen ensimmäistä kertaa

Myönnetäänkö teille toimeentulotukea tällä hetkellä? (Ympyröi oikea vaihtoehto)

KYLLÄ / EI

Lämmin kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin, sosionomiopiskelijat Sanni Mähönen ja Maiju Saarinen

LAMK

Lahden ammattikorkeakoulu

Lahti University of Applied Sciences